

ni u navedenom paragrafu ni u cijelom poglavlju nema izravnoga odgovora na pitanje. Sad bi trebalo znati da slaganje dviju riječi kao dva Arapina, dva Arapa pripada sročnosti (kongruenciji) i da bismo u poglavlju o sročnosti možda mogli što naći. Točka 412a govori o sročnosti uz brojeve dva, oba, tri, četiri i tu nalazimo primjer »iz Njemačke bila su došla tri učena Srbina«, a time smo dobili i posredan odgovor.

Do punijeg ćemo odgovora brže i lakše doći ako u ruke uzmemo gramatiku Brabec-Hraste-Živković jer u Kazalu nalazimo »dvojina (dual) 72, 85« (V. izd., 1963) i u t. 72 nalazimo odgovor na traženo pitanje:

»Kod muškoga i srednjega roda u suvremenom narodnom i književnom jeziku razlikujemo i treći broj: dvojinu (dual). Da-

nas imamo samo jedan oblik dvojine od imenica i imenskih riječi: nominativ, akuzativ i vokativ, i on dolazi samo uz brojeve: dva, oba (*obadva*), tri, četiri: dva *monka*, oba (*obadva*) *sina*, tri *djeteta*, četiri *imena*. A i taj jedini oblik dvojine posve je jednak genitivu jednine. (Istakao S. B.) Kad su nam od imenice uz te brojeve potrebni ostali padeži, onda upotrebljavamo te padeže množine (brojevi su u dvojini): gen. dvaju *prozora*, triju *imenā*, dat., lok., instr. dvjema (dvama) *prozorima*, trima *imenima*.«

Odatle jasno proizlazi da treba reći: dva *Arapina*, tri *Bugarina*, četiri *Zagrepčanina*, dvaju *Arapa*, *Bugara*, *Zagrepčana*, dvama *Arapima*, *Bugarima*, *Zagrepčanima*.

Stjepan Babić

O S V R T I

INOKOSAN

Veoma je poraslo zanimanje naših ljudi za riječi, njihovo podrijetlo i značenje; to je zanimanje još veće ako su riječi neobične, manje proširene, ili ako im značenje nije dovoljno prozirno. Tako mi je postavljeno i pitanje kakva je i što znači riječ *inokosan* i što mogu o njoj reći.

Mnogi zakonski propisi, samoupravni akti radnika u udruženom radu, javna priopćajna sredstva itd. često upotrebljavaju riječ *inokosan*. Ljudi se s njom nekako suživljavaju kao da im je svima bliska i jasna, premda je vjerojatnije da je njezin smisao većini mutan, neodređen. Najčešće se riječ (pridjev) *inokosan* upotrebljava u svezi *inokosan* (*inokosni*) *organ* označavajući samostalnoga rukovoditelja, obično direktora. U navedenoj se svezi značenje te riječi doista namće samo od sebe pa je to i glavni razlog da se zanemaruje pitanje postanja i izvornoga značenja riječi *inokosan*.

Riječ je *inokosan* izvorno slavenska (potvrđena već u starocrkvenoslavenskom); izve-

denica je od *inok* u značenju 'jedan, sam, onaj koji živi osamljen'. Prvotno je dakle označavala čovjeka izdvojena od ostalih pa joj je lijepo pristajalo i značenje 'kaluder, pustinjač'. Od *inok* kao osnove i imeničkoga tvorbenoga sufiksa *-ost* nastala je riječ *inokost*, od nje je pridjevskim tvorbenim sufiksom *-(a)n* proizveden pridjev *inokostan*. S osloncem na oblike u kojima se gubi glas *-t-* (kao što su žcn. rod *inokosna*, sred. rod *inokosno*, gen. jednine muš. i sred. roda *inokosnoga* itd.) nestao je glas *-t-* i u osnovnom obliku pridjeva u muš. rodu i tako je od *inokostan* nastalo *inokosan*. Značenje je toga pridjeva 'sam, bez drugoga, samostalan'.

Iako se prema polaznoj riječi *inok* (a ona ima oslonac u općoj slavenskoj riječi *in-i* 'drugi') razvilo više izvedenica (od te je osnove i riječ *inoča* 'druga žena'), te se izvedenice nisu nikad u hrvatskom književnom jeziku dovoljno udomaćile i zbog toga je i sam pridjev *inokosan* za prosječne govornike značenjski prazan; u našim mu se društvenim odnosima nastoji pridružiti značenje koje odgovara suvremenim izražajnim potrebama.

Potreba za tim značenjem svakako postoji pa je razumljivo da je potreban i jezični izraz toga značenja. Po svojem tvorbenom sastavu pridjev *inokosan* može zadovoljiti tu potrebu, premda bi, dakako, bilo bolje kad bismo to isto značenje mogli izraziti kojom drugom, poznatijom i prihvatljivijom riječi, značenjski prozirnom na prvi pogled. Od onoga što nam stoji na raspolaganju moglo bi se birati između pridjeva *samostalan* (*samostalni*) i *pojedinačan* (*pojedinačni*). Nezgoda je, međutim, u tome što su to vrlo česte riječi, prezasićene značenjima, pa nisu prikladne za terminološku službu. U naravi je termina da bude jednoznačan pa je pridjev *inokosan* zgodan u terminološkoj službi jer nije nika-ko drukčije značenjski opterećen. Riječ *inokosan* sama i združena s drugim riječima koje joj otvaraju mjesto kao atributu ima u hrvatskoj pravnoj terminologiji dugu tradiciju, praktički toliko dugu koliko je stara i sama potreba za terminima koji uključuju to značenje.

Najobičnije su terminološke sveze: *inokosna osoba* (samostalni poljoprivrednik, zanatlija i sl.), *inokosni organ* (sudac, direktor i sl.), *inokosna tvrtka* (npr. tvrtka u privatnom vlasništvu i sl.). U našim društvenim uvjetima navedeni termini ne moraju imati sadržaj koji se u svemu poklapa s nekadašnjim; znamo uostalom da ni naziv *direktor* nema više sadržaj kakav je nekad imao. *Direktor* više nije osoba koja ima moć i vlast, a naziv je ipak zadržan da izražava sadržaj koji odgovara novom položaju te službe. Ni *inokosni organ* ne mora dakle danas pokrivati posve isti sadržaj kao nekada, ali ga je kao prikladnu i jednoznačnu terminu dobro i dalje zadržati.

Iz toga ne bi ipak trebalo zaključiti da se riječ *inokosan* može po volji unijeti u opću jezičnu primjenu. Tome se protivu dva glavna razloga. Prvi je već spomenut: poro-dica riječi od osnove koja je u tom pridjevu nije se u našem jeziku ustalila; ako se koja

od tih riječi i upotrijebi, redovito je stilski obilježena. Nedovoljno je u hrvatskom knji-ževnom jeziku usustavljen i sam pridjev *inokosan*: redovito se upotrebljava bez glasa -t-, iako je tvoren kao *radostan* (radost + an), *žalostan* (žalost + au) gdje se po pravilima naše tvorbe glas -t- čuva. Drugi je razlog u tome što bi se izvan sastava termina riječ *inokosan* značenjski opteretila, a značenjska je opterećenost bliskoznačnica *samostalan* i *pojedinačan* glavni razlog zbog kojega se te riječi ne preporučuju kao sastavni dijelovi navedenih pravnih termina. Zato je poželjno da se značenjsko razgraničenje između njih i pridjeva *inokosan* čuva, upravo uporabom pridjeva *samostalan* i *pojedinačan* u općoj jezičnoj, a *inokosan* u terminološkoj primjeni.

Božidar Finka

TIJESNO ILI TISNO?

U članku Standardizacija imena mjesta u prošlom godištu Jezika prof. Ljudevit Jonke ističe da se utjecaj narodnoga jezika odražava u toponimima, pa uz primjere Biograd, Split, Lički Osik, Bili Brig itd. navodi i toponim *Tijesno*.

Međutim za naziv *TIJESNO* nikako se ne može reći da odražava narodni jezik, jer kad bi tako bilo onda ne bismo imali *TIJESNO* nego *TISNO*. Ne smije se zaboraviti da se *Tijesno* nalazi u kraju čiste ikavštine i da u narodu i danas živi ikavski izgovor toga našeg malog »mista«.

Kad je nakon pobjede narodnoga prepodora u Dalmaciji umjesto službenoga talijanskog jezika uveden hrvatski, talijanski toponim *STRETTO* postaje *TIJESNO*, na isti način na koji je *SPALATO* postao *SPLIET*. — Ali dok se Split već nakon prvoga svjetskog rata oslobodio Splita, *Tijesno* je, na žalost, ostalo *TIJESNO* do dana današnjega.

Danijel Dunkić